

Kikkers in Klapwijk

Zo nu en dan hoor ik van Klapwijkbewoners dat ze op warme zomeravonden de slaap niet kunnen vatten vanwege kwakende kikkers. Kikkers die in de zomer luid kwaken, dat zijn groene kikkers. In Pijnacker komen ook bruine kikkers voor, maar die kwaken alleen vroeg in het voorjaar en hun geluid is nogal onopvallend.

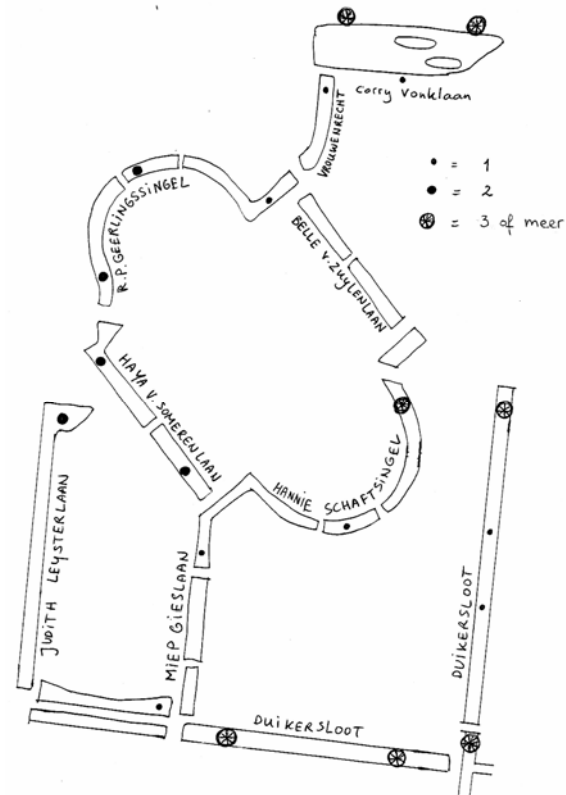
Inmiddels woon ik ruim vijf jaar in Klapwijk, op zo'n twintig meter afstand van een sloot, maar vanuit ons huis heb ik nog nooit een kikker gehoord. Het lijkt tegenstrijdig dat ik geen kikkers hoor, terwijl anderen er last van hebben. Dat doet vermoeden dat de kikkers niet overal in Klapwijk even talrijk zijn. Daarom heb ik dit jaar geprobeerd om een beeld te krijgen hoe de groene kikkers over Klapwijk zijn verspreid.

Op zoek naar kwakende kikkers...

In de periode van 11 mei tot 30 juli ben ik 8 keer alle sloten, singels en vijvers van Klapwijk langsgedaan. De meeste bezoeken heb ik 's middag te voet afgelegd, maar eenmaal ben ik op een zwoele zomeravond in de schemering de wijk twee keer rondgefietst. Tijdens deze bezoeken heb ik op een kaartje genoteerd waar ik kikkers hoorde kwaken en ik heb getracht het aantal kikkers te schatten. Die aantalschatting viel niet mee, want het is wel duidelijk te horen of het om 1 of 2 kikkers gaat, maar als het er meer dan 3 zijn, dan loopt het gekwaak in elkaar over en hoor je geen afzonderlijke kikkers meer. Meestal waren de kwakers niet zichtbaar, dus ik kon ze ook niet tellen. Alle groene kikkerwaarnemingen heb ik samengevat in figuur 1.

Waar de kikkers kwaken

Op het kaartje is te zien dat de groene kikkers inderdaad niet gelijkmatig over de gehele wijk zijn verspreid. In singels en sloten, waar aan beide kanten van het water huizen staan, trof ik geen of hooguit enkele kikkers aan. Aan de rand van de wijk, zoals langs de Duikersloot of bij de vijver aan de

Figuur 1: Verspreiding van de groene kikker in Klapwijk. Alleen de waterlopen zijn op de kaart weergegeven.

Corrie Vonklaan, werd iets uitbundiger gekwaakt. Ook aan het eind van de Hannie Schaftsingel, ter hoogte van de boerderij, waren meerdere kikkers te horen.

Het lijkt er op dat de kikkers minimaal één rustige oever moeten hebben waar ze kunnen zonnebaden. Groene kikkers zijn koudbloedige dieren, die op de kant opwarmen om actief op insecten, wormen en slakken te kunnen jagen. Als ze worden verstoord vluchten ze met een grote sprong het water in en koelen ze weer af. Bij teveel verstoring kunnen ze zich vermoedelijk niet handhaven.

Afname van kikkeraantallen?

Eerlijk gezegd vond ik het gekwaak in de wijk enigszins teleurstellend. Echt indrukwekkende kwaakconcerten hoorde ik eigenlijk alleen opstijgen uit slootjes in het weiland, net buiten de wijk. Op basis van mijn waarnemingen kan ik me nauwelijks voorstellen dat er veel wijkbewoners wakker liggen van kwakende kikkers. Zouden de verhalen van kikkeroverlast zijn opgediept uit de herinnering? Werd er misschien 15 jaar geleden meer gekwaakt, toen de wijk net was aangelegd te midden van het weiland?

Twee wijkgenoten, die vanaf het begin af aan in Klapwijk wonen, heb ik gevraagd of het gekwaak is afgenomen in de loop van de tijd. In beide gevallen beaamden ze dat er vroeger veel meer werd gekwaakt dan tegenwoordig. Zo werd er aan de Haya van Somerenlaan een aantal jaar geleden hevig gekwaakt, maar inmiddels is het daar veel stiller geworden. Het lijkt er dus op dat kikkers niet blij zijn met bebouwing en verstoring.

Waterkwaliteit en sloten schonen

In onze amfibieëngids uit 1973 (Moussault. Reptielen en amfibieën in West-Europa) staat vermeld dat de groene kikker in heel Nederland schrikbarend is achteruit gegaan als gevolg van de toenemende watervervuiling. Voor zover ik weet is sindsdien de waterkwaliteit in Nederland wel verbeterd, maar hoe het zit met de waterkwaliteit in Klapwijk is mij niet bekend.

In ieder geval zijn de sloten in onze wijk niet erg helder en op de meeste plaatsen zijn er nauwelijks waterplanten te vinden. Het gebrek aan waterplanten wordt wellicht veroorzaakt door de rigoureuze manier waarop ieder jaar de sloten worden geschoond. Ook voor de groene kikkers zelf is het belangrijk op welke wijze en wanneer de sloten worden geschoond, want in de herfst kruipen ze in modderige slootbodems om te overwinteren.

Verschillen tussen groen en bruin

Het verschil tussen groene en bruine kikkers lijkt misschien alleen een probleem voor kleurenblinden, maar de kleur van de kikker is niet altijd een goed kenmerk om erachter te komen welke soort je hebt gevonden. Er zijn grote individuele kleurverschillen en daardoor

bestaan er bruinachtige groene kikkers en groenachtige bruine kikkers. Toch heb je gewoonlijk wel enig houvast aan de kleur.

Groene kikkers zijn op de rug meestal heldergroen, met een lichtgroene middenstreep en enkele ronde zwarte vlekjes, terwijl bruine kikkers meestal een gedekte, bruine kleur hebben met vage donkere vlekken. Bruine kikkers hebben bijna altijd een donkerbruine vlek bij de slapen. Bij jonge groene kikkers heb ik ook vaak een dergelijke vlek gezien, maar voor zover ik weet ontbreekt hij bij volwassen dieren.

Het kwaken is voorbehouden aan de mannelijke kikkers. Die zijn daarvoor uitgerust met twee kwaakblazen. De groene kikker heeft uitwendige kwaakblazen, die tijdens het kwaken aan weerszijden van de kop verschijnen als twee kleine, witte ballonnetjes. De bruine kikker heeft inwendige kwaakblazen, die links en rechts van de keel uitstulpen. Zelf heb ik echter nog nooit een kwakende bruine kikker gezien, hetgeen niet zo verbazend is omdat ze gewoonlijk onder water kwaken.

Sloot of tuinvijver

De leefwijze van de groene en de bruine kikker is nogal verschillend. De groene kikker is een slootbewoner, die meestal niet meer dan één sprongafstand van het water is verwijderd. De bruine kikker is daarentegen een landbewoner, die binnen de bebouwde kom vooral in tuinen met vijvers is te vinden.

Enkele jaren geleden dacht ik dat groene kikkers niet in tuinvijvers voorkwamen, maar in de zomer van 2004 heb ik er meerdere gezien in de vijver van een kennis uit Koningshof. Vorig jaar vertelde een bewoner van het Vrouwenrecht dat zij ook een groene kikker in haar vijver had gehad in de achtertuin. De burens begonnen echter te klagen over het gekwaak en ze vond het zelf ook wel heel luid klinken tussen de huizen, dus de kikker is in een naburige sloot gezet.

Dit jaar verscheen in mei een groen kikkertje in ons eigen piepkleine tuinvijvertje. Vrijwel dagelijks zag ik hem zonnebaden. Hij groeide flink en af en toe hoorde ik hem oefenen met kwaken. Het klonk hees, bescheiden en eentonig. Van overlast was beslist geen sprake. In augustus, toen we terugkwamen van vakantie, was hij verdwenen. Op zoek naar soortgenoten?

Caroline Elfferich, april 2007